

knowledge, this is a procedural form; if special knowledge is used for the internal conviction of the subject of proof, this is a non-procedural form.

Keywords: knowledge, cognition, special knowledge, special skills, forms of using special knowledge.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.14>

УДК 006.032: (343.1+343.98+343.148)

Андрій Олександрович Полтавський
помічник директора
відповідальний секретар
Технічного комітету 192 «Судова експертиза»

ORCID 0000-0002-4401-8996

E-mail: a.poltavskyi@kndise.gov.ua

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ УНОРМУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ДОКЛАДНІСТЬ ОПИСУ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА»

У статті визначено проблему щодо тлумачення дефініції «докладність опису досліджень у висновку експерта», показано бачення науковців щодо змістовного наповнення цієї дефініції, проаналізовано міжнародні стандарти, прийняті в Україні, із зазначеної проблематики, наведено її (проблематики) бачення міжнародною експертною спільнотою у проєктах міжнародних стандартів щодо експертування об'єктів потенційної криміналістичної значущості, які (стандарти) плануються до прийняття в найближчий час. За результатами проведеного аналізування запропоновано вирішення аналізованої проблематики шляхом розроблення відповідного ДСТУ.

Ключові слова: докладний опис досліджень, висновок експерта, розроблення ДСТУ.

Постановка проблеми. Одним із джерел доказів у процесуальному праві України є висновок експерта, який складається за результатами застосування спеціальних (неюрідичних) знань при проведенні судових експертиз (експертувань) об'єктів потенційної криміналістичної значущості.

Відповідно до ст. 101 КПК України висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Аналогічні поняття із певними незначними відмінностями

містяться й у деяких інших процесуальних кодексах України, зокрема, у Цивільному та Господарському процесуальних кодексах України, Кодексі адміністративного судочинства України. При цьому, загальною складовою у визначеннях терміну «висновок експерта» в процесуальних кодексах України є словосполучення «*докладний опис* проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання». Вперше на законодавчому рівні ця загальна складова була регламентована вступом в дію Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році. У 2017 році вона (загальна складова) з'явилася в нових редакціях зазначених вище інших процесуальних кодексів. З того часу, одним із найпоширеніших зауважень до висновків експертів, які (зауваження) фігурують при їх оцінюванні слідчими, прокурорами, адвокатами, суддями, при планових рецензуваннях висновків експертів та їх (висновків) рецензуваннях так званими «незалежними» експертними установами або експертами тощо, є твердження щодо *недокладного опису* в них (висновках) проведених досліджень, а відповідно до цього ставляться під сумнів їх (дослідження) результати та обґрунтованість відповідей на запитання, що складає певну проблему при використанні висновку експерта як джерела доказу.

Вочевидь, що «*докладний опис* проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання» повинні викладатися у висновку експерта з урахуванням діалектико-матеріалістичного методу, методів формальної (традиційної) логіки; загальнонаукових методів; методів материнських наук та спеціальних методів – методиках проведення судових експертиз.

У нормативних, методичних, наукових тощо джерелах тлумачення дефініції «*докладний опис* проведених експертом досліджень» відсутнє.

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови термін «*докладний*» у загальноповживаному сенсі тлумачиться як «дуже повний, ґрунтовний, з усіма деталями; вичерпний» [1].

Процес оформлення висновку експерта регламентується процесуальними кодексами, інструкціями, методиками, іншими нормативними актами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють експертне забезпечення правосуддя [наприклад, 2, 3, 4]. У разі впровадження міжнародних стандартів із оцінювання відповідності ДСТУ EN ISO/IEC 17020 [5] та ДСТУ EN ISO/IEC 17025 [6] в діяльність зазначених установ до висновків повинна включатися інформація, зазначена у вказаних вище стандартах (наприклад, інформація про спеціальні умови досліджень, такі, як умови довілля). При цьому, тільки в задокументованих загальних та окремих методиках проведення судових експертиз (експертних методиках) йдеться про те, яка інформація повинна міститися у дослідницькій частині при описуванні проведених досліджень під час оформлення висновку експерта.

Експертна методика як видання – нормативний документ, який визначає *детально* регламентовану програму вирішення експертної задачі

(експертних задач), яка складається з послідовних практичних та розумових операцій, що спрямовані на пізнання властивостей і зв'язків досліджуваних об'єктів (матеріальних об'єктів, явищ, процесів) та передбачають для цього застосування системи методів і засобів, а також правил проведення експертного дослідження [7].

Тобто *детально* регламентована програма повинна передбачати процес звітування за результатами експортувань (оформлення проведених досліджень та їх результатів висновком експерта), у тому числі, із викладенням ходу досліджень.

І знову таки в нормативних, наукових, методичних тощо джерелах тлумачення терміну «*детально* регламентована програма» відсутнє.

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови термін «*детальний*» у загальноповживаному сенсі тлумачиться як такий, що «ураховує всі подробиці; *докладний*, *вичерпний*», тобто є синонімом до терміну «*докладний*» (див. вище) [1].

Слід зазначити й те, що словосполучення «*докладний опис* досліджень у висновку експерта» та «*детально* регламентована програма вирішення експертного завдання» є взаємопов'язаними. Так, саме у методиці, як нормативному документі, на наш погляд, повинно бути *детально* визначено яким чином повинен здійснюватися *докладний* опис проведених експертом досліджень.

Метою дослідження є з'ясування наскільки ж повинні бути дуже повними, з усіма деталями, вичерпними, такими, що ураховують всі подробиці «*докладний опис* досліджень у висновку експерта».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Один із розробників загальної теорії судової експертизи О. Р. Шляхов зазначав, що в дослідницькій частині висновку експерта відображаються хід та результати дослідження настільки повно та детально, щоб можна було зрозуміти сутність дослідження та повторити його при перевірці отриманих результатів, зокрема при проведенні повторної експертизи [8].

М. Г. Щербаковський вважає, що описування у дослідницькій частині висновку повинно проводитися таким чином, щоб була зрозуміла сутність досліджень, операцій та дій експерта [9].

Т. В. Аверьянова вказує, що отримані результати дослідження, у тому числі виявлені ознаки, їх співставлення, аналізування ситуації, синтезуюча частина дослідження, повинні бути викладені експертом так, щоб це забезпечило перевіряння отриманих даних та дозволило дійти до висновку про об'єктивність самого дослідження та його синтезуючої частини [10].

Цілком слушною є думка Т. В. Будко, яка відмічає, що у непоодиноких випадках замовники експертиз та й самі експерти сприймають докладний опис проведених досліджень, у тому числі методів, застосованих у дослідженні, отриманих результатів та їх експертної оцінки як необхідність детально описувати у висновках експерта всі використані ними методи. Вимога щодо докладності стосується проведених досліджень, а не методів. На методи необхідно посилалися, а не описувати їх сутність у висновку експерта, тим більш, що часто застосовуються не окремі методи, а цілий

їх комплекс. Відомості про застосовані методи (методики) суттєво відрізняються від докладного їх опису.

Так, продовжує Т. В. Будко, наприклад, «Загальна методика судово-лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи» складає 55 сторінок, яку із цілим комплексом методів не потрібно вписувати у висновок експерта, у зв'язку із тим, що із цією методикою можна ознайомитися окремо в установленому порядку. Так само абсолютно зайвим буде докладно розписувати у висновку експерта, наприклад, метод рентгенофлуоресцентного аналізу речовин. А якщо бути послідовними, то тоді й в експертні методики, й у висновки експертів слід вносити дефініції всезагального методу (діалектичного), загальнонаукових методів (аналізу, синтезу, індуктивного, дедуктивного тощо), які покладені в основу будь якого науково-методичного, науково-прикладного, теоретичного дослідження. Докладний опис існуючих наукових методів, а з ними і базових наукових термінів, може бути бажаним чи необхідним при створенні нової експертної методики або при розробленні нового методу експертних досліджень, але не у висновку експерта [7].

Викладення основного матеріалу. Відповідь на питання щодо «докладності» опису проведених досліджень, на наш погляд, знаходиться в площині міжнародних стандартів, що прийняті в Україні, та є нормативними документами.

Так, на відповідність вимогам:

– ДСТУ EN ISO/IEC 17020 акредитуються установи, діяльність яких пов'язана, наприклад, із перевірянням (інспектуванням) цистерн для перевезення небезпечних вантажів, експертизою стану охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єктів господарювання, які виконують та/або експлуатують (застосовують) обладнання підвищеної небезпеки, тощо;

– ДСТУ EN ISO/IEC 17025 акредитуються установи, діяльність яких пов'язана, наприклад, із випробуванням будівельних матеріалів, вуглеводневої сировини та нафтопродуктів, транспортних засобів, технічних засобів зв'язку, продуктів харчування тощо.

Тобто ISO/IEC 17025 та ISO/IEC 17020 встановлюють загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій, органів інспектування. Інтерпретування вимог міжнародних стандартів до діяльності організацій, що здійснюють експертне забезпечення правосуддя, здійснено Міжнародною організацією з акредитації – International Laboratory Accreditation Cooperation (ILAC), якою спочатку було розроблено першу редакцію керівництва G-19:2002 «Guidelines for Forensic Science Laboratories» («Керівництво для криміналістичних лабораторій»), що застосовувалася при акредитації за стандартом ISO/IEC 17025. У подальшому зазначене керівництво було актуалізовано для його використання при акредитації за стандартами ISO/IEC 17020 та ISO/IEC 17025 новою версією – ILAC G19: 08/2014 «Modules in a Forensic Science Process» («Модулі в Криміналістичному процесі») (далі – Керівництво G-19) [11].

Відповідно до Керівництва G-19 звіт (висновок експерта) повинен:

- мати чіткі вказівки на те, які частини звіту складають попередню інформацію, які є встановленими фактами, а які є інтерпретацією (оцінкою проведеного дослідження у цілому) та висновком (відповідями на поставлені питання);

- містити усі результати досліджень та спостережень, а також висновки та, якщо це необхідно та можливо, припущення, зроблені за такими результатами;

- бути повним та містити інформацію, на підставі якої можна здійснити інтерпретацію результатів;

- мати ясний опис підстав за якими здійснено інтерпретацію та/або висновок, у т. ч. результати та отримані дані.

Керівництво G-19 передбачає й те, що тип і кількість інформації у звіті (висновку) може залежати від особливостей національного законодавства (так, у висновках експерта опис процесів застосування інструментальних методів дослідження та проведення експертних експериментів можуть обмежуватись викладенням кінцевих результатів із зберіганням графіків, діаграм, таблиць, матеріалів експертних експериментів у наглядних експертних провадженнях [наприклад, 2]).

У діяльності органів інспектування (ISO/IEC 17020) або випробувальних (експертних) лабораторій (ISO/IEC 17025) можуть використовуватися методи (методики), опубліковані у міжнародних, регіональних чи національних стандартах або видані авторитетними технічними організаціями, або видані у відповідній науковій літературі чи журналах, або ті, що зазначаються виробником обладнання, та є стандартизованими. Стандартизованими методами в Україні є методики проведення судових експертиз, що включені до Реєстру методик проведення судових експертиз, який утримується Міністерством юстиції України. Стандартизовані методи повинні пройти процедуру перевіряння (ISO/IEC 17020) або верифікування (ISO/IEC 17025) – підтвердження надання об'єктивних доказів (даних, що підтверджують існування чи правдивість чого-небудь), що встановлені вимоги (сформульовані потреба чи очікування, загальнозрозумілі чи обов'язкові) виконано. Також можуть використовуватися нестандартизовані методи – самостійно розроблені методи чи стандартизовані методи, які використовуються в іншій ніж передбачено спосіб, чи модифіковані. Такі методи повинні бути доречними (ISO/IEC 17020) або пройти процедуру валідації (ISO/IEC 17025). Під останньою розуміється підтвердження надання об'єктивного доказу (дані, що підтверджують існування чи правдивість чого-небудь), що вимоги (сформульовані потреба чи очікування, загальнозрозумілі чи обов'язкові) щодо конкретного передбаченого використання або застосування виконано. Самостійно розроблені методи, методики, стандартні операційні процедури у подальшому можуть бути перерформатовані в стандартизовані при умові виконання порядку їх розроблення, апробування та впровадження із наступним атестуванням та включенням до Реєстру методик проведення судових експертиз.

Відповідно до, наприклад, міжнародного стандарту, прийнятого в Україні як ДСТУ IEC/ISO 31010:2013, застосування методу (методики) має

бути таким, щоб його (застосування) можна було простежити, відтворити чи перевірити [12].

У Керівництві G-19 йде мова про відтворюваність та повторюваність процесів застосування методик, як гарантії співставності результатів, отриманих різними особами. Там же зазначається, що експертна лабораторія повинна мати процедуру та критерії для визначення коли та в якій мірі необхідно провести технічне аналізування (перевіряння) звіту (висновку), який повинен виконуватися кваліфікованим персоналом, що має необхідну компетентність для підтвердження достовірності результатів.

Таким чином, проведене аналізування піднятої проблеми, дає підстави для висновку про те, що в експертній методиці, як «детально» регламентованій програмі вирішення експертного завдання, у розділі, що регламентує порядок звітування за результатами проведення експертизи, повинно бути визначено порядок «докладного» описування досліджень, яке (описування) дозволить здійснити інтерпретування їх (досліджень) результатів іншими, що не проводили експертизу, кваліфікованими спеціалістами, які мають відповідну компетентність для підтвердження достовірності результатів та сформульованих відповідей на поставлені питання, у т.ч. шляхом відтворення та/або повторювання процесу експертування.

У контексті цієї статті не можна не згадати й про міжнародний стандарт, положення якого стосуватимуться проведення оглядів місць подій та експертування об'єктів потенційної криміналістичної значущості. Так, Технічним комітетом (ТК) 272 «Криміналістика» («Forensic sciences») Міжнародної організації із стандартизації ISO) започатковано розроблення стандарту ISO 21043, що має 5 частин. У 2018 році ТК 272 оприлюднив першу та другу частини міжнародного стандарту ISO 21043-1:2018 «Forensic sciences – part 1: terms and definitions» («Криміналістика. Частина 1: Терміни та визначення») та ISO 21043-2:2018 «Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items» («Криміналістика. Частина 2: Виявлення, фіксування, вилучання, транспортування та зберігання об'єктів») з п'яти частин серії.

Ще три частини серії:

– ISO 21043-3 «Forensic sciences – Part 3: Analysis» («Криміналістика. Частина 3: Аналізування²»);

– ISO 21043-4 Forensic Sciences – Part 4: Interpretation («Криміналістика. Частина 4: Інтерпретування³»);

– ISO 21043-5 «Forensic Sciences – Part 5: Reporting» («Криміналістика. Частина 5: Звітування⁴»)

перебувають на остаточних етапах розроблення [13].

---

² Під аналізуванням мається на увазі проведення попереднього, роздільного, порівняльного досліджень, проведення експертного експерименту.

³ Під інтерпретуванням мається на увазі проведення оцінювання результатів проведених досліджень та формулювання висновків.

⁴ Під звітуванням мається на увазі оформлення результатів проведених досліджень висновком експерта та ілюстративною таблицею.

На сьогодні дві перші частини зазначеного міжнародного стандарту, які оприлюднені ISO, прийняті Європейською комісією із стандартизації (CEN) методом підтвердження мовою оригіналу як регіональні (гармонізовані її (CEN) Технічним комітетом 419 «Процеси криміналістики» («Forensic Science Processes»). Крім того, CEN визначила обов'язковість впровадження прийнятих двох частин стандарту Національними органами стандартизації країн-членів Європейського союзу в діяльність уповноважених органів. В Україні Технічним комітетом 192 «Судова експертиза» розроблені проєкти ДСТУ, якими у 2021 році будуть прийняті зазначені дві частини міжнародного та регіонального стандартів в якості національних нормативних документів.

Три інші частини, що розробляються, плануються до прийняття у 2022 році. Беззаперечним є й те, що після їх (частин) прийняття виконання викладених вимог буде обов'язковим для установ та організацій, що здійснюють експертне забезпечення правосуддя (див. вище).

У серійному стандарті ISO 21043 насамперед йдеться про те, «що» підлягає устандартуванню, а не «як» і «хто». Відповідні кращі практичні посібники, методики, стандартні операційні процедури тощо повинні описувати, «яким чином» треба виконувати вимоги цього документа. Нормативні документи та політика країни визначають «хто» повинен відповідати вимогам цієї серії та «яким чином» вони (вимоги) будуть виконуватися.

Так, наприклад, відповідно до положень проєкту частини 5 ISO 21043 «Звітування» звіти – висновки експертів – повинні бути точними, чіткими, вичерпними, однозначними, неупередженими, повними та придатними для їх цільового використання. У проєкті визначено загальні вимоги до звітування, вимоги до змісту звітів (загальні та адміністративні вимоги, щодо цілісності об'єкта, значущих цифр та похибки вимірювання), звітування про судження (загальні вимоги, висновки про класифікування та атрибуцію джерела, звітування щодо коефіцієнтів ймовірності), видавання та контролювання звітів (усне звітування; додаткові, змінені та відкликані звіти; контролювання звітів, видавання звітів), перегляд матеріалів провадження (загальні питання, технічне (експертне) перевіряння, адміністративне перевіряння), оглядання свідчень (загальні положення, перевіряння свідчень, суб'єкти оглядання свідчень).

Положення двох діючих частин та трьох проєктів частин стандарту ISO 21043 транслюються із загальними положеннями міжнародних стандартів ISO/IEC 17020 та ISO/IEC 17025, положеннями документа ILAC – Керівництва G-19.

Вимоги міжнародних нормативних документів, що вже прийняті або будуть прийняті в найближчий час, повинні знайти своє відображення у національних нормативних документах.

Висновки. Результати проведеного дослідження дають підстави для висновку про те, що з метою вирішення піднятої проблеми, на наш погляд, необхідно розробити Державний стандарт України – ДСТУ XXXX:202X «Судово-експертна діяльність. Методики проведення судових експертиз. Вимоги», в якому визначити, у тому числі, змістовне наповнення дефініції «*докладність* опису проведених досліджень у висновку експерта».

Перелік посилань

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпін, 2007.
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5 (зареєстр. в Міністерстві юстиції України 03.11.1998 № 705/3145). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 17.07.2017 № 591 (зареєстр. в Міністерстві юстиції України 18.08.2017 № 1024/30892). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>.
4. Інструкція про порядок проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів Головним експертно-криміналістичним центром Державної прикордонної служби України: Наказ МВС України від 18.11.2013 № 1109 (зареєстр. в Міністерстві юстиції України за № 2086/24618 09.12.2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2086-13#Text>.
5. DSTU EN ISO/IEC 17020:2019. Оцінка відповідності. Вимоги до роботи різних типів органів з інспектування (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT). Київ, 2019. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=89192.
6. DSTU EN ISO/IEC 17025:2019. Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC

References

1. Busel, V. T. (Ed.). (2007). Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language. Kyiv: Irpin (in Ukrainian).
2. Instruction on appointment and conduct of forensic examinations and expert research and Scientific and methodological recommendations on preparation and appointment of forensic examinations and expert research: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.98 No. 53/5 (registered in the Ministry of Justice of Ukraine dated 03.11.1998 No. 705/3145). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (in Ukrainian).
3. Instruction on the organization and execution of expert proceedings in the divisions of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 17.07.2017 No. 591 (registered in the Ministry of Justice of Ukraine dated 18.08.2017 No. 1024/30892). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text> (in Ukrainian).
4. Instruction on the procedure for conducting forensic examinations and expert research of passport documents by the Main Forensic Center of the State Border Guard Service of Ukraine: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 18.11.2013 No. 1109 (registered in the Ministry of Justice of Ukraine on No. 2086/24618 09.12.2013). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2086-13#Text> (in Ukrainian).
5. DSTU EN ISO/IEC 17020:2019. Conformity assessment. Requirements for the operation of different types of inspection bodies (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT). Kyiv, 2019. Retrieved from: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=89192 (in Ukrainian).
6. DSTU EN ISO/IEC 17025:2019. General requirements for the competence of testing and calibration laboratories (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017,

- 17025:2017, IDT)». Київ, 2020. URL: http://online.budstandart.com/ru/catalog/doc-page.html?id_doc=88724.
7. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Будко Т. В. та ін. Розроблення експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів, прийнятих в Україні): метод. рек. Київ, 2021.
8. Шляхов А. Р. Судебная экспертиза: организация и проведение. Москва, 1979.
9. Щербакровский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование: учеб.-практ. пособ. Харьков, 2005.
10. Аверьянова Т. В. Судебная экспертиза. Курс общей теории. Москва, 2008.
11. ILAC G19: 08/2014. Modules in a Forensic Science Process. URL: https://ilac.org/latest_ilac_news/ilac-g19082014-published/.
12. ДСТУ ІЕС/ІСО 31010:2013. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику (ІЕС/ІСО 1010:2009, ІДТ). Київ, 2015. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf>.
13. International Organization for Standardization (ISO). URL: <https://www.iso.org/standard/>.
- IDT). Kyiv, 2020. Retrieved from: http://online.budstandart.com/ru/catalog/doc-page.html?id_doc=88724 (in Ukrainian).
7. Ruvyn, O. H., Poltavskiy, A. O., Budko, T. V. et al. (2021). Development of expert methods: content, structure, design (taking into account international standards adopted in Ukraine): methodological recommendations. Kyiv. (in Ukrainian).
8. Shliakhov, A. R. (1979). Forensic examination: organization and implementation. Moscow. (in Russian).
9. Shcherbakovskii, M. G. (2005). Forensic examinations: appointment, production, use: a textbook. Kharkov. (in Russian).
10. Averianova, T. V. (2008). Forensic examination. General theory course. Moscow. (in Russian).
11. ILAC G19: 08/2014. Modules in a Forensic Science Process. Retrieved from: https://ilac.org/latest_ilac_news/ilac-g19082014-published/ (in English).
12. DSTU IEC/ISO 31010:2013. Risk management. General risk assessment methods (IEC/ISO 1010:2009, IDT). Kyiv, 2015. Retrieved from: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf> (in Ukrainian).
13. International Organization for Standardization (ISO). Retrieved from: <https://www.iso.org/standard/>. (in English).

О НЕОБХОДИМОСТИ НОРМИРОВАНИЯ ДЕФИНИЦИИ «ДЕТАЛЬНОСТЬ ОПИСАНИЯ ИССЛЕДОВАНИЙ В ЗАКЛЮЧЕНИИ ЭКСПЕРТА»

А. А. Полтавский

В статье рассматривается проблема толкования нормативно закрепленной дефиниции «детальность описания исследований в заключении эксперта», которое (заключение) является источником доказательств в процессуальном праве Украины; приведены взгляды ученых-криминалистов, проанализированы международные стандарты, принятые в Украине, руководство ILAC G19: 08/2014 «Модули в Криминалистическом процессе», проект пятой части стандарта ISO 21043 «Отчетность» касательно содержательного наполнения этой дефиниции. Конста-

тировано, что «детальность описания исследований в заключении эксперта» базируется на диалектико-материалистическом методе, методах формальной логики, общенаучных методах, методах материнских наук и специальных методах – методиках проведения судебных экспертиз. С последними проведена параллель как с нормативными документами, которые должны регламентировать процесс описания в исследовательской части заключения.

На основании полученных результатов проведенного анализа сделаны выводы о том, что в методике проведения судебной экспертизы, как детально регламентированной программе решения экспертного задания, в разделе, который регламентирует порядок оформления проведенного исследования заключением эксперта, должен быть определен порядок детального описания исследований, который позволит провести интерпретирование полученных результатов (оценку результатов проведенных исследований и формулирование выводов) другими, которые не проводили экспертизу, квалифицированными специалистами, имеющими соответствующую компетенцию для подтверждения достоверности результатов и сформулированных ответов на поставленные вопросы, в т.ч. путем воспроизведения и/или повторения процесса производства экспертизы.

С целью решения поднятой проблемы необходимо разработать государственный стандарт Украины – ДСТУ XXXX:202__ «Судебно-экспертная деятельность. Методики проведения судебных экспертиз. Требования», в котором определить, в том числе, содержательное наполнение дефиниции «детальность описания исследований в заключении эксперта».

Ключевые слова: детальное описание исследований, заключение эксперта, разработка государственного стандарта Украины.

THE NECESSITY OF REGULATION OF THE DEFINITION “DETAILED DESCRIPTION OF THE STUDIES IN THE EXPERT’S CONCLUSION”

A. Poltavskyi

The article deals with the problem of interpretation of the normatively fixed definition “detailed description of the studies in the expert’s conclusion”, which (that is, conclusion) is a source of evidence in the procedural law of Ukraine. There are presented the views of forensic scientists, the international standards adopted in Ukraine are analyzed, the ILAC G19: 08/2014 “Modules in a Forensic Science Process” guidelines, the draft of fifth part of the ISO 21043 standard “Reporting” regarding the content of this definition. It is stated that “the detailed description of the studies in the expert’s conclusion” is based on the dialectical-materialistic method, methods of formal logic, general scientific methods, methods of maternal sciences and special methods, that is, methodologies of conducting forensic examinations. A parallel is drawn with the latter as with normative documents that should regulate the process of description in the research part of the conclusion.

Based on the obtained results of the analysis, it was concluded that in the forensic examination methodology, as a detailed program for solving an expert assignment, in the section that regulates the procedure for formalizing the research conducted by an expert conclusion, the procedure for a detailed description of the research should be determined, which allows for interpretation the results obtained (assessment of the results of the studies carried out and the formulation of

conclusions) by others who did not conduct an examination, by qualified specialists having the appropriate competence to confirm the reliability of the results and formulated answers to the questions posed, including by reproducing and/or repeating the process of producing the examination.

In order to solve the problem raised, it is necessary to develop the state standard of Ukraine – DSTU XXXX: 202__ “Forensic expert activity. Forensic examination methodologies. Requirements”, in which to determine, inter alia, the content of the definition “detailed description of the studies in the expert’s conclusion”.

Key words: detailed description of the studies, expert’s conclusion, development of the state standard of Ukraine.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.15>
УДК 343.98:006

Дем’ян Вікторович Смерницький
доктор юридичних наук, старший дослідник,
заступник директора

ORCID 0000-0001-6066-0324
E-mail: sdv2@ukr.net

Євген Вікторович Самусь
кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач лабораторії

ORCID 0000-0002-8120-0383
E-mail: vv.dndi@gmail.com

Олена Дмитрівна Біляєва
старший науковий співробітник

ORCID 0000-0001-5485-2717
E-mail: hbiliaieva@gmail.com

Тетяна Володимирівна Романова
провідний науковий співробітник

ORCID 0000-0001-8501-9170
E-mail: tvromanova1954@gmail.com

*Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України*